

รายวิชา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รหัสวิชา ว22102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 โลกและการเปลี่ยนแปลง

เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดิน

ครูผู้สอน ครูอรรถชัย ศิริวัฒน์ศักดิ์นา

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 โลกและการเปลี่ยนแปลง

การตรวจวัดความชื้นในดิน

จุดประสงค์การเรียนรู้

1) อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน

นักเรียนคงเคยได้ยินว่าดินบางแห่งมีความชื้นสูง
นักเรียนทราบไหมว่าความชื้นในดินคืออะไร
แล้วถ้าเราต้องการรู้ว่าดินมีความชื้นมากหรือน้อย
เราจะตรวจวัดได้อย่างไร

ใบกิจกรรมที่ 1

เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดิน มีวิธีการอย่างไร

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบกิจกรรมที่ 1 เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดินมีวิธีการอย่างไร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดิน

รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รหัสวิชา ว22102 ภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

จุดประสงค์

1. ระบุค่าความชื้นของดิน จากการตรวจวัดด้วยเครื่องมือและวิธีการที่เหมาะสม
2. อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน

วัสดุและอุปกรณ์

1. ถาดพลาสติก 1 ใบ
2. เครื่องชั่ง 3 แขน 1 อัน (ต่อห้อง)

วิธีการดำเนินกิจกรรม

1. ชั่งมวลดินเปียกพร้อมกับภาชนะที่บรรจุมวลดินเปียก ด้วยเครื่องชั่ง 3 แขน บันทึกผลลงในใบงานที่ 1
2. นำดินที่อยู่ในภาชนะเกลี่ยลงบนถาดพลาสติกแล้วนำไปตากแดดหรือผึ่งให้แห้ง
3. ชั่งมวลภาชนะใบเดิมด้วยเครื่องชั่ง 3 แขน และบันทึกผล
4. คำนวณหามวลของดินเปียก ดังนี้

$$\text{มวลดินเปียก (g)} = \text{มวลดินเปียกและภาชนะ (g)} - \text{มวลภาชนะ (g)}$$

5. นำดินที่ตากแดดหรือผึ่งจนแห้งแล้วไปชั่งมวลอีกครั้ง ดังนี้
  - 5.1 ชั่งมวลดินแห้งพร้อมกับภาชนะใบเดิมด้วยเครื่องชั่ง 3 แขน บันทึกผล
  - 5.2 คำนวณหามวลของดินแห้ง ดังนี้

$$\text{มวลดินแห้ง (g)} = \text{มวลดินแห้งและภาชนะ (g)} - \text{มวลภาชนะ (g)}$$

6. คำนวณหาค่าความชื้นในดิน ตามสูตรดังนี้

$$\text{ความชื้นในดิน (g/g)} = \frac{\text{มวลของดินเปียก} - \text{มวลของดินแห้ง}}{\text{มวลของดินแห้ง}}$$

7. นำค่าความชื้นในดินที่ตรวจวัดได้ ไปเปรียบเทียบระดับความชื้นในดิน ในตารางที่ 1 ในใบความรู้ที่ 1 บันทึกผล
8. ศึกษาใบความรู้ที่ 1 เกี่ยวกับความชื้นในดิน และปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน และตอบคำถามตามประเด็นในใบงานที่ 1 ข้อที่ 2-4

กิจกรรมที่ 1

การตรวจวัดความชื้นในดิน
มีวิธีการอย่างไร

จุดประสงค์

ของกิจกรรมนี้

จุดประสงค์

1. ระบุค่าความชื้นของดิน
จากการตรวจวัดด้วยเครื่องมือ
และวิธีการที่เหมาะสม

จุดประสงค์

2. อธิบายปัจจัยที่มีผลต่อความชื้น
ในดิน

วัสดุและอุปกรณ์

วัสดุและอุปกรณ์

1. ถาดพลาสติก

1 ใบ

2. เครื่องชั่ง

1 อัน (ต่อห้อง)

วิธีการดำเนินกิจกรรม

มีขั้นตอนอย่างไร

วิธีการดำเนินกิจกรรมมีขั้นตอนอย่างไร

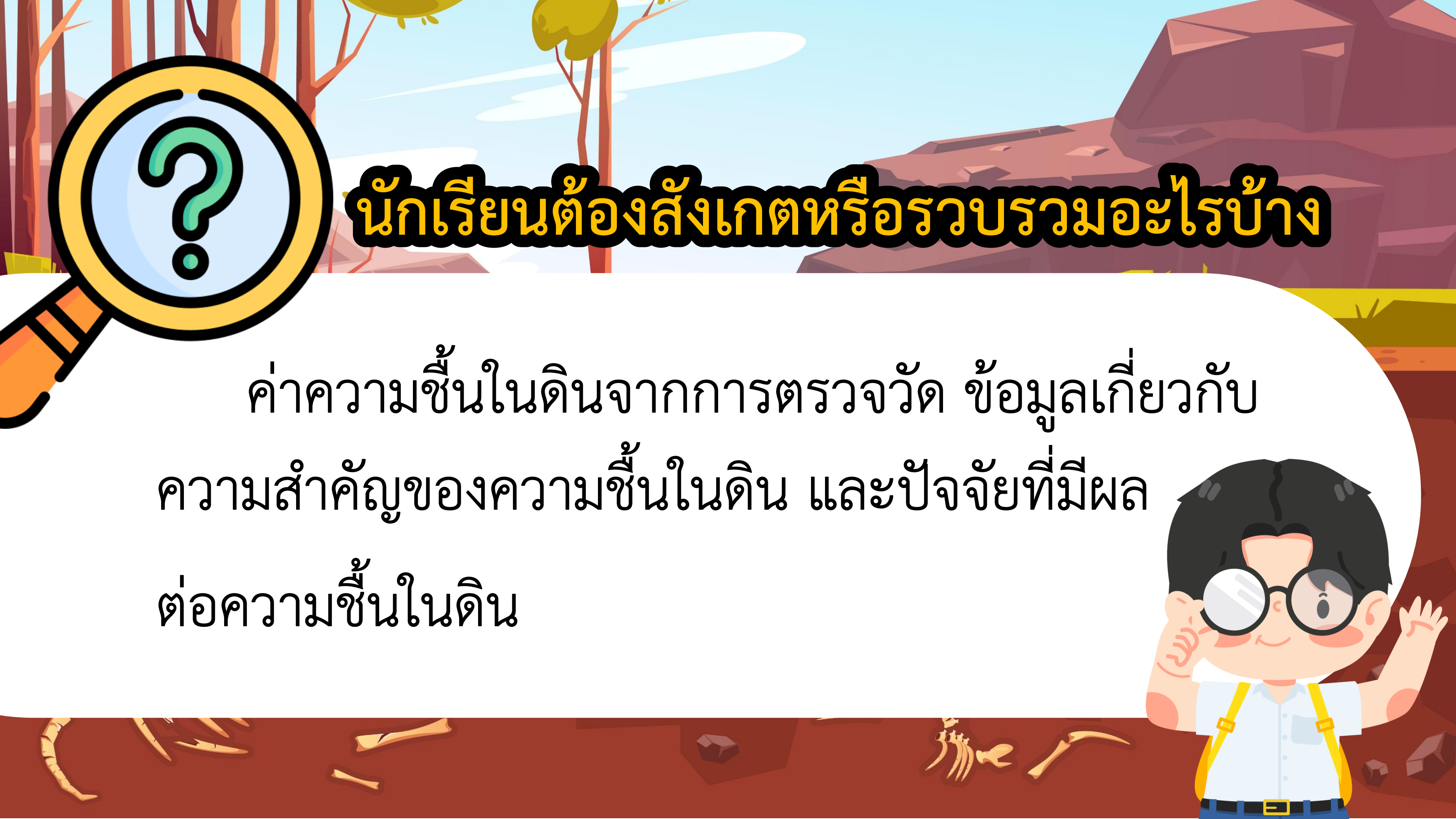
ตรวจวัดความชื้นในดินตามวิธีการที่กำหนด ศึกษาใบความรู้ และ
ตอบคำถามในใบงานเกี่ยวกับความสำคัญของความชื้นในดิน ปัจจัยที่มีผล
ต่อความชื้นในดิน และอธิบายแนวคิดที่ได้จากข้อมูลการตรวจวัดความชื้น
ในดินในพื้นที่จริง พร้อมเชื่อมโยงกับการใช้ประโยชน์ดินในชีวิตจริง

นักเรียนต้องสังเกต หรือรวบรวมอะไรบ้าง

นักเรียนต้องสังเกตหรือรวบรวมอะไรบ้าง

ค่าความชื้นในดินจากการตรวจวัด ข้อมูลเกี่ยวกับ
ความสำคัญของความชื้นในดิน และปัจจัยที่มีผล
ต่อความชื้นในดิน

ขณะที่นักเรียนทำกิจกรรมต่าง ๆ จะมีการประเมิน
คุณลักษณะอันพึงประสงค์โดยพิจารณาจากพฤติกรรมต่อไปนี้
ความตั้งใจและความมุ่งมั่นในการทำงาน พยายามในการ
ปฏิบัติกิจกรรมให้สำเร็จ การทำงานอย่างต่อเนื่อง ไม่ละทิ้งงาน
กลางคัน การมีความรับผิดชอบในหน้าที่และบทบาทของตนเอง
ในกลุ่ม

เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดิน มีวิธีการอย่างไร

ใบงานที่ 1 เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดินมีวิธีการอย่างไร
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง
แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดิน
รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รหัสวิชา ว22102 ภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

คำชี้แจง

ให้นักเรียนบันทึกผลการทำกิจกรรม

บันทึกผลการทำกิจกรรม

1. ผลการตรวจวัดความชื้นในดิน

[illegible]

ใบความรู้ที่ 1

เรื่อง ความชื้นในดิน

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

ใบความรู้ที่ 1 เรื่อง ความชื้นในดิน

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เรื่อง โลกและการเปลี่ยนแปลง

แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 10 เรื่อง การตรวจวัดความชื้นในดิน

รายวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รหัสวิชา ว22102 ภาคเรียนที่ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะพืชซึ่งต้องอาศัยดินเป็นแหล่งของธาตุอาหาร น้ำ และที่ยึดเกาะของราก ความชื้นในดินจึงเป็นสมบัติทางกายภาพที่สำคัญอย่างหนึ่งของดิน เพราะเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณน้ำที่มีอยู่ในดินในขณะใดขณะหนึ่ง

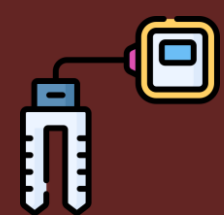
ความชื้นในดิน เป็นสัดส่วนระหว่างมวลของน้ำในดินกับมวลของดินแห้ง โดยทั่วไปสัดส่วนนี้มีค่าระหว่าง 0.05-0.5 กรัม/กรัม ดินที่แห้งจัดจะมีค่านี้น้อยกว่าปกติ เช่น ดินในทะเลทรายมีค่าต่ำกว่า 0.05 กรัม/กรัม ส่วนดินพรุ ดินที่มีอินทรียสารมากและดินเหนียวที่ชุ่มน้ำจะมีค่าสูงกว่า 0.5 กรัม/กรัม การวัดความชื้นในดินแสดงถึงความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน ข้ออธิบายความสามารถของดินในการให้ธาตุอาหารและน้ำแก่พืช ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน เช่น

- **เนื้อดิน** เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความสามารถในการอุ้มน้ำและระบายน้ำของดิน ดินเหนียวมีช่องว่างระหว่างอนุภาคเล็ก อึมน้ำได้ดี แต่ระบายน้ำช้า ดินมีความชื้นสูง ดินทรายมีช่องว่างระหว่างอนุภาคใหญ่ ดินระบายน้ำเร็ว มีความชื้นต่ำ ดินร่วนมีสมดุลระหว่างการอุ้มน้ำและการระบายน้ำ เหมาะกับการปลูกพืช
- **โครงสร้างของดิน** ดินที่แน่นหรือมีการอัดตัวแน่น จะทำให้น้ำซึมผ่านได้น้อย ความชื้นลดลง
- **ปริมาณและการรับน้ำของดินในพื้นที่** พื้นที่ที่ได้รับฝนมากหรือได้รับน้ำสม่ำเสมอ ดินจะมีความชื้นสูง ส่วนพื้นที่แห้งแล้งหรือขาดน้ำเป็นเวลานาน ดินจะมีความชื้นต่ำ
- **ชนิดและปริมาณของสิ่งปกคลุมดิน** บริเวณที่มีพืชหรือเศษซากพืชปกคลุมผิวดินมาก จะช่วยลดการระเหยของน้ำและรักษาความชื้นในดิน ส่วนดินในบริเวณที่โล่ง ไม่มีพืชปกคลุมดิน น้ำในดินจะระเหยได้เร็วทำให้ดินแห้งง่าย

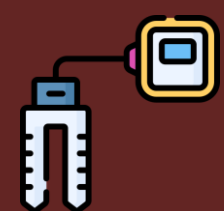
ดินแต่ละชนิดมีความชื้นแตกต่างกัน ดินเหนียวมีช่องว่างระหว่างอนุภาคเล็ก อึมน้ำได้ดีแต่ระบายน้ำได้ช้า จึงมีความชื้นสูง เหมาะกับพืชที่ต้องการน้ำมาก เช่น ข้าว ส่วนดินทรายมีช่องว่างระหว่างอนุภาคใหญ่ ระบายน้ำได้เร็ว ทำให้ดินมีความชื้นต่ำ เหมาะกับพืชที่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลังหรือพืชไร่ ดินร่วนมีสมดุลระหว่างการอุ้มน้ำและการระบายน้ำ เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป การรู้ค่าความชื้นในดินจึงช่วยให้จัดการน้ำและเลือกชนิดพืชให้สอดคล้องกับสมบัติของดินในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ความชื้นในดิน

ดินเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญต่อสิ่งมีชีวิต โดยเฉพาะพืชซึ่งต้องอาศัยดินเป็นแหล่งของธาตุอาหาร น้ำ และที่ยึดเกาะของราก ความชื้นในดินจึงเป็นสมบัติทางกายภาพที่สำคัญอย่างหนึ่งของดิน เพราะเป็นตัวบ่งชี้ปริมาณน้ำที่มีอยู่ในดินในขณะใดขณะหนึ่ง

ความชื้นในดิน

ความชื้นในดิน เป็นสัดส่วนระหว่างมวลของน้ำในดินกับมวลของดินแห้ง โดยทั่วไปสัดส่วนนี้มีค่าระหว่าง 0.05-0.5 กรัม/กรัม ดินที่แห้งจัดจะมีค่านี้น้อยกว่าปกติ เช่น ดินในทะเลทรายมีค่าต่ำกว่า 0.05 กรัม/กรัม ส่วนดินพรุ ดินที่มีอินทรียสารมากและดินเหนียวที่ชุ่มน้ำจะมีค่าสูงกว่า 0.5 กรัม/กรัม การวัดความชื้นในดินแสดงถึงความสามารถในการอุ้มน้ำของดิน ใช้อธิบายความสามารถของดินในการให้ธาตุอาหารและน้ำแก่พืช ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน เช่น

เนื้อดิน เป็นปัจจัยหลักที่กำหนดความสามารถในการอุ้มน้ำและระบายน้ำของดิน ดินเหนียวมีช่องว่างระหว่างอนุภาคเล็ก อุ้มน้ำได้ดี แต่ระบายน้ำช้า ดินมีความชื้นสูง ดินทรายมีช่องว่างระหว่างอนุภาคใหญ่ ดินระบายน้ำเร็ว มีความชื้นต่ำ ดินร่วนมีสมดุลระหว่างการอุ้มน้ำและการระบายน้ำ เหมาะกับการปลูกพืช

โครงสร้างของดิน ดินที่แน่นหรือมีการอัดตัวแน่น จะทำให้น้ำซึมผ่านได้น้อย ความชื้นลดลง

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน

ปริมาณและการรับน้ำของดินในพื้นที่

พื้นที่ที่ได้รับฝนมากหรือได้รับน้ำสม่ำเสมอ ดินจะมีความชื้นสูง ส่วนพื้นที่แห้งแล้ง หรือขาดน้ำเป็นเวลานาน ดินจะมีความชื้นต่ำ

ชนิดและปริมาณของสิ่งปกคลุมดิน บริเวณที่มีพืชหรือเศษซากพืชปกคลุมผิวดินมาก จะช่วยลดการระเหยของน้ำและรักษาความชื้นในดิน ส่วนดินในบริเวณที่โล่ง ไม่มีพืชปกคลุมดิน น้ำในดินจะระเหยได้เร็วทำให้ดินแห้งง่าย

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน

ดินแต่ละชนิดมีความชื้นแตกต่างกัน ดินเหนียวมีช่องว่างระหว่างอนุภาคเล็ก อุดมแน่นได้ดีแต่ระบายน้ำได้ช้า จึงมีความชื้นสูง เหมาะกับพืชที่ต้องการน้ำมาก เช่น ข้าว ส่วนดินทรายมีช่องว่างระหว่างอนุภาคใหญ่ ระบายน้ำได้เร็ว ทำให้ดินมีความชื้นต่ำ เหมาะกับพืชที่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลังหรือพืชไร่ ดินร่วนมีสมดุลระหว่างการอุ้มน้ำและการระบายน้ำ เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป การรู้ค่าความชื้นในดินจึงช่วยให้จัดการน้ำและเลือกชนิดพืชให้สอดคล้องกับสมบัติของดินในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน

ตารางเปรียบเทียบระดับความชื้นในดิน

ระดับความชื้น	ค่าประมาณ (g/g หรือ %)	ลักษณะ ความเหมาะสมต่อพืช
ดินมีความชื้นน้อย	0.05 – 0.15 g/g (5% – 15%)	ดินแห้งมาก เหมาะกับการระบายน้ำดี แต่พืชอาจขาดน้ำ
ดินมีความชื้นปานกลาง	0.15 – 0.30 g/g (15% – 30%)	ดินมีความชื้นพอเหมาะ เหมาะสำหรับการเจริญเติบโตของพืชทั่วไป
ดินมีความชื้นสูง	0.30 – 0.50 g/g (30% – 50%)	ดินอุ้มน้ำได้ดี อาจระบายน้ำช้า พืชบางชนิดอาจได้รับน้ำมากเกินไป

ในปัจจุบันเทคโนโลยีได้ถูกนำมาใช้ในการตรวจวัดความชื้นของดิน
อย่างแพร่หลาย เช่น การใช้เซนเซอร์วัดความชื้นดินในระบบรดน้ำอัตโนมัติ
เพื่อควบคุมการให้น้ำแก่พืชได้อย่างเหมาะสม ช่วยประหยัดน้ำ
และเพิ่มประสิทธิภาพในการเพาะปลูก

ลงมือทำกิจกรรม

นำเสนอ

ผลการทำกิจกรรม

สรุปบทเรียน

สรุปบทเรียน

ความชื้นในดินเป็นส่วนระหว่างมวลของน้ำในดินกับมวลของดินแห้ง เป็นสมบัติทางกายภาพที่สามารถวัดได้ โดยทั่วไปมีค่าระหว่าง 0.05–0.5 กรัม/กรัม

สรุปบทเรียน

ดินแต่ละชนิดมีความสามารถในการอุ้มน้ำแตกต่างกัน
ความชื้นในดินมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช

ปัจจัยที่มีผลต่อความชื้นในดิน เช่น เนื้อดิน โครงสร้างของดิน
ปริมาณและการรับน้ำของดินในพื้นที่ ชนิดและปริมาณของสิ่งปกคลุมดิน

สรุปบทเรียน

วิธีตรวจวัดความชื้นในดินอย่างง่าย เช่น ใช้วิธีหามวลของน้ำ
ที่ระเหยออกไปจากดิน และนำค่ามวลที่ได้ไปคำนวณหาค่าความชื้น

สรุปบทเรียน

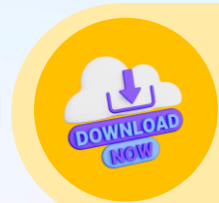
ดินแต่ละชนิดมีความชื้นแตกต่างกัน ดินเหนียวมีช่องว่างระหว่างอนุภาคเล็ก อุ้มน้ำได้ดีแต่ระบายน้ำได้ช้า จึงมีความชื้นสูง เหมาะกับพืชที่ต้องการน้ำมาก เช่น ข้าว ดินทรายมีช่องว่างระหว่างอนุภาคใหญ่ ระบายน้ำได้เร็ว ทำให้ดินมีความชื้นต่ำ เหมาะกับพืชที่ทนแล้ง เช่น มันสำปะหลังหรือพืชไร่ ดินร่วนมีสมดุลระหว่างการอุ้มน้ำและการระบายน้ำ เหมาะกับการปลูกพืชทั่วไป

จากกิจกรรมนี้ เราทราบแล้วว่าดินแต่ละชนิดมีความชื้นต่างกัน ซึ่งมีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช ในกิจกรรมถัดไป เราจะมาศึกษากันต่อว่า ดินที่เราพบมีค่าความเป็นกรด-เบส อย่างไร และมีธาตุอาหารอะไรบ้าง ที่จำเป็นต่อพืช เพื่อให้เข้าใจสมบัติของดินได้ครบถ้วนยิ่งขึ้น

บทเรียนครั้งต่อไป

การตรวจวัดความเป็นกรด-เบส ของดิน และธาตุอาหารในดิน

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

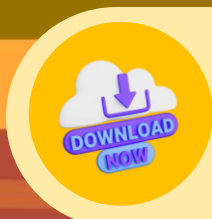

สิ่งที่ต้องเตรียม

๑. ใบกิจกรรมที่ ๑ เรื่อง การตรวจวัดความเป็นกรด-เบส ของดิน และธาตุอาหารในดิน มีวิธีการอย่างไร
๒. ใบงานที่ ๑ เรื่อง การตรวจวัดความเป็นกรด-เบส ของดิน และธาตุอาหารในดิน มีวิธีการอย่างไร
๓. ใบความรู้ที่ ๑ เรื่อง ความเป็นกรด-เบส ของดิน และธาตุอาหารในดิน

(สามารถดาวน์โหลดได้ที่ www.dltv.ac.th)

